

Seýidesen pir

Category: Goşgular, Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Seýidesen pir SEÝIDESEN PIR

• Seýidesen pir kim bolupdyr?

Seýidesen (Seýithasan) pir takmynan, 1880-nji ýyllarda Mary welaýatynyň Murgap etrabynda dünýä inipdir. Onuň kakasyna Nyýazmuhammet hoja, atasyna Tahyr hoja diýipdirler. Seýidesen on ýaşladyndaka ilat arasyna agyr garahassalyk keseli ýaýraýar. Bu elhenç kesel köp adamyň ganyna galýar. Nyýazmuhammet hojanyň dört ogly, iki gyzy bu kesel zerarly aradan çykýar. Seýidesen bilen ondan kiçisi Ymamesen (Ymamhasan) welin ýowuz keselden aman galýar.

Şeýle-de bolsa, Seýidesen bu kesel bilen üç ýyllap düşekde ýatýar. Ol syrkaw ýatyrka bir günläp özüni bilmän ýatýar. Ata-enesi onuň başujuny saklaýarlar. Şol ahyr halda Seýidesen düýşünde bir ahwala duş bolýar. Bolup geçen ahwal şeýleräk gürrüň berilýär: adama meñzeş gara bethaýbat bir zat gelip: "Men seniň janyňy almaga geldim" diýip ony aldym-berdime salyp başlaýar. Edil şol wagtam bugdaýreňk, ak sakgally, ýüzi nurana biri gelip ol bethaýbaty hasasy bilen 3-4 gezek urup ýere ýykýar. Ol gelen nurana kişi: "Meniň adym Täçmuhammet. Size kömek bermäge geldim. Size ýeňseki ýapdan aňyrdaky ymaratda bir peri garaşyp otyr" diýip, gözden gaýyp bolýar. Seýidesen şol ýapdan geçip, aýdylan ymarata barýar. Binanyň içinde dörtburç päkize, owadan jaý bar. Şol jaýa girse, birtopar sopy tegelenip doga okamak (zikru-sema) bilen meşgullanyp otyr. Töweregi hem perdeden dolumyşyn. Seýidesen baryp olara goşulýar. Sopularyň biri onuň elinden tutup, perdeleriň birini galdyrýar. Perdeleriň aňyrsyndan bir peri ör turup: "Saňa garaşyp otyryn" diýip, Seýideseniň boýnuna gol salanyndan, kybladan bir gapy açylýar we ýaňky Täçmuhammet diýen kişi peýda bolýar. Ol: "Eý, oglum, bu peri mübärek bolsun. Şu pyýala suwy içip, peri bilen boluň" diýip ýene gaýyp bolýar.

Seýidesen şol pyýala suwy içende kybla tarapdaky işikden hoşboý şemal ýüzüne urup, gözünü açýar. Bir görse, ata-enesi aglaşyp, agzyna pagta bilen suw damdyryp oturanmyşlar...

Şondan soň ol kem-kemden oňatlaşyp başlaýar. Köp wagt geçmänkä tanymal sopolardan Muhammetberdi diýen kişi ony soramaga gelýär. Seýidesen iki gün myhmançylykda bolan Muhammetberdä gizlinlikde düýşüni aýdyp berýär. Muhammetberdi düýşi şeýle ýorýar:

"Gara bethaýbat kişi siziň derdi-belaňyzdyr. Täçmuhammet bolsa Muhammet aleýhyssalamyň ruhudyr. Ýeňseki ýap Murgap derýasydyr. Ymarat Suhannazar işanyň jaýydyr. Dörtburçly, päkize, owadan jaý metjitdir. Metjidiň içinde doga okap oturanlar Suhannazar işan we onuň sopolarydyr. Asylgy duran perdeler pirlilik mertebeleridir. Size garaşyp duran peri pirligidir. İçen bir pyýala suwuňyz ylymdyr. Siz Suhannazar işanlara baryp ylym almaly. Muhammet aleýhyssalamyň ruhy size pirligi mübärekläpdir. Bizem sizi mübärekleýäris" diýýär.

Ata-enesi garran we heniz inisi hem ýaş bolansoň eklenç başyna düşen Seýidesen her niçigem bolsa ýagdaýdan çykalga tapyp, Suhannazar işandan ylym alýar. Ol on alty ýyllap gündizine işana, il-güne hyzmat edýär, daýhançylyk edýär, gijelerine ylym alýar.

Il-günüň sylagly adamsy bolup ýetişen Seýidesen pir metjit, medrese gurdurýar, daş guýy gazdyrýar. Isleg bildirenlere dini ugurdan bilim berýär. Onuň öz eli bilen ýazan ömür beýany piriň neslinden bolan, ýagny onuň agtygy Mary welaýatynyň Wekilbazar etrabynyň "Täze durmuş" daýhan birleşiginde ýaşan Seýidalawetdin Orazmuhammet oglunda saklanyp galypdyr. Ol öz pikirlerini, dünýä garaýyşlaryny goşgy setirlerine hem siňdiripdir. Agzalan golýazmada onuň goşgularynyň birnäçesine duş gelmek bolýar.

• **Maşgala ýagdaýy**

Heniz 13 ýaşyndaka düýş arkaly pirlilik patasy berilen Seýidesen pir bolşewikleriň ýurdumyzyň üstüne gara bulut bolup çökmegi bilen ýanalyp başlanýar we ol 1931-nji ýylda maşgalasyny alyp

Owganystana gitmäge mejbur bolýar. Onuň Ogulbossan we Täjigözel atly iki aýaly, Saparmuhammet, Orazmuhammet, Seýitmuhammet atly üç ogly we başga-da üç gyzy bolýar. Uly gyzy Aýpaşa (Mamajan) bärde galýar we 1972-nji ýylda Wekilbazar etrabynda aradan çykýar. Piriň Bakymuhammet atly ogly we Bibirabyga atly gyzy Owganystanda Garaşsyzlygymyzy alan döwürlerimiz hem ýaşap ýörenmişinler. Olar barada häzir başga bilýän zadymyz ýok.

Toýda gelip gowşan kitap

Seýidesen piriň ömür beýanyny 1992-nji ýylyň 1-nji noýabrynda onuň agtygy Seýitbahawetdiniň toýy günü Ýolöten etrabyndan biri gelip: "Şu kitaby Seýidesen pir 1931-nji ýylda Owganystana barýarka, biziň garry enemize goýup gidipdir. Ol birmahallar biziň nesillerimiz gaýdyp geler, şonda şu kitaby şolara gowşuryň diýipdir. Bizem siziň piriň nesilleridigiňizi bilip geldik. Ynha, okap görüň. Özüňiziňki bolsa eýe çykyň, bolmasa-da yzyna beriň. Bu bize amanat goýlan zat, hak eýesine gowşurmaly" diýip Seýitalawetdin aganyň eline berýär. Okap özlerine degişlidigine göz ýetiren doganlar ol kişa köp-köp sag bolsun aýdýarlar. Şeýdibem toýuň şatlygy goşalanýar.

Şu ýerde ýene bir zady ýatlap geçsek artykmaçlyk etmezdi. Murgap etrabyňyň çäginde "Muhat hoja" diýen gonamçylyk bar. Bu gonamçylygyň gonambaşysy Seýidesen piriň kakasy, il arasynda Muhat hoja diýip atlandyrylan Nyýazmuhammet hojadyr.

Goý, Seýidesen piriň eziz ruhy bizden şat bolsun!

Annamyrat HÖTJYÝEW. Taryhy şahslar